

udržujete při životě, ale její mozek nedovolí samostatnost. Jakmile vás oddělíme, zemře.“ (s. 58)

A takových nečekaných zvratů přibývá. Holčička se nechce vzdát, Alina je po porodu překvapená: „Nejsem na to připravená. Inés měla umřít, aspoň mi to všichni řekli. [...] Rozebrali jsme její pokoj a koupili rakev.“ (s. 107) Ve chvíli, kdy je malá Inés mezi námi, se vyprávění střídá — Laura se sblíží se svou sousedkou, matkou samoživitelkou, která vychovává syna. Ten mívá záchvaty vzteku, které Laura slyší přes zeď. Rozhodne se tedy, že se se sousedy opatrně sblíží. Alina s Aureliem také potřebují pomoc — „Když se člověk zeptá jakékoli matky, jaké období bylo v rámci péče o dítě nejnáročnější, neomylně odpoví: první dva roky, období, kdy se o sebe děti nedokáží postarat a je potřeba je krmit, oblékat, koupat a celý den je přebalovat, takové byly Alininy vyhlídky. Nejen na pár let, ale po zbytek života.“ (s. 127) Najmou si chůvu, aby se jejich vztah (alespoň dle možností) nezhroutil.

Perspektiva se proměňuje, Laura pečující o sousedy, Alina o Inés. A do toho dramata s tím spojená. Autorka se zamýšlí i nad postavením ženy ve společnosti, konkrétně v Mexiku; „Bude to holčička,‘ pomyslela jsem si a hlavou se mi honilo, jaké nebezpečí to v naší zemi znamená.“ (s. 37), ale s vědomím, že to má dalekosáhlejší dopad, který nemá hranice. Například její popis porodu je výmluvný a netýká se jen Mexika: „Alina se nemohla hýbat ani otočit hlavu, ale dokázala postřehnout, že téměř všichni odcházejí z operačního sálu za jejím miminkem. Aurelio šel s nimi. Ráda by je následovala, ale v danou

chvíli nebyla paní svého těla, hmoty, s níž manipulovali, kterou zašili, kterou sotva cítila a ze které vyjmuli něco nádherného. Teď bylo její tělo prázdné, zajímalo je asi tak málo jako špinavé náčiní a zkrvavené závy vyhozené do vozíku na odpad, museli se o to postarat, vše vyčistit a uklidit, ale nebylo to na prvním místě.“ (s. 98)

Vedle toho zde také hraje důležitou roli vztah s matkou. „Abych byla upřímná, nikdy jsem s matkou příliš nevycházela. Protože se milujeme, naše setkání jsou samá třenice a sem tam i rána pod pás. [...] My dcery máme sklony vidět v pochybení svých matek příčinu všech svých problémů a matky mají ve zvyku považovat naše nedostatky za důkaz možného nezdaru.“ (s. 164) Setkává se s ní ve feministickém centru. Dvojí život, o němž neměla tušení. Ano, i matka je hlavně a především ženou, která má svůj osobní život. Něco dalšího než jen roli matky.

A to je vlastně to, oč tu běží. Otázkou ani tak není, zdali mít, či nemít, jak by se mohlo zdát, ale spíše zdali opečovávat, či neopečovávat. Rodinné pouto není vrozené, nevzniká automaticky, ale buduje se. A rozhodně není povinností. Po celou dobu, kdy sledujeme příběh Aliny a Aurelia a jejich dcery, kdy sledujeme Lauru, která se ujímá péče o svého souseda, jehož matka výchovu už nezvládá, současně se na balkoně odehrává holubí drama — metafora lidského pokolení. Spolu s tím zaznívají výroky, které by nejeden konzervativce označil za radikální, přestože stojí na fakticky podložených základech: „Jisté je, že se [ptáci] o cizí mláďata starají jako o vlastní. Pokrevní pouto navíc není zárukou ničeho. Vezmi si, že mnozí rodiče, prarodiče nebo strýčkové a tety

mlátí nebo znásilňují vlastní potomky. Do biologických rodin jsme nuceni. Je na čase zbavit je posvátnosti. Není důvod se s nimi spokojit, když nefungují.“ (s. 197)

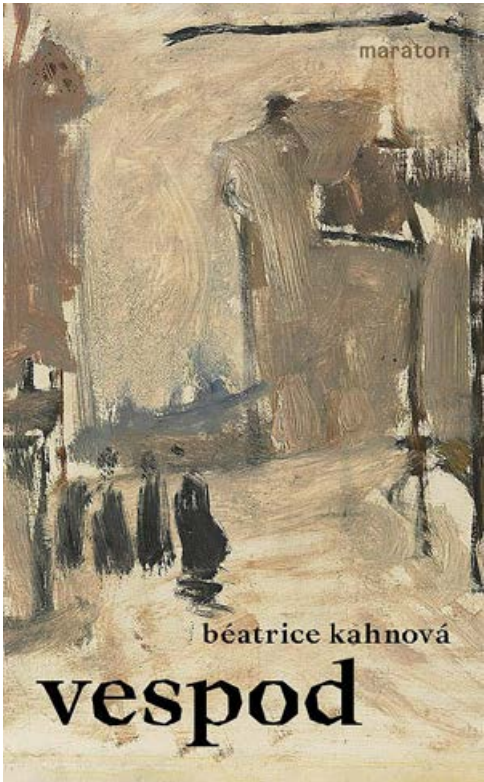
To mi samozřejmě připomíná knihu Sophie Lewis Zrušte rodinu. Manifest za péči a osvobození (Tranzit 2023), která v loňském roce způsobila poprask. Zejména tedy mezi přívrženci Hnutí pro život aka Aliance pro rodinu a podobně smýšlejícími, kteří se mj. snaží zamezit práva žen na přerušení těhotenství (viz reportáže Magdaleny Duškové, Elišky Koldové a Jana Kašpárka pro Deník Alarm „Mezi Bohem a ultrapravicí“). O tom, jak nebezpečné takové zákazy jsou a kolik stojí životů, se dočítáme dnes a denně (nejen v Polsku).

Každopádně Jedináček není nijak radikálním zjevením v literatuře, spíše se nenápadně otírá o témata, která jsou aktuální, a nenuceně je prožívá. V tom je jeho síla — v lidském přístupu. Žádné výkřiky, žádné soudy, žádný nátlak. Vztahy, o které se pečuje, vydrží. Jako kytky: „Podívala jsem se na orchidej v okně, vypínala se do výšky a měla drobná fialová poupata. Alina byla náramná zahradnice. Když měla takový vztah k rostlinám, jakpak by ho neměla ke své dceři?“ (s. 122) Jen jedno hnízdo na balkoně a pevné přátelství a sousedská výpomoc. Hodnoty, které stále mají pevné místo. ■

PODMANIVÝ KOMORNÍ ROMÁN

Béatrice Kahnová: Vespod
Z francouzštiny přeložil Jan Petříček
Maraton, Praha 2024, 152 s.

Pavel Horký

Béatrice Kahnová je francouzská žurnalistka, editorka a autorka knih pro děti. Její románový debut nese název Vespod (2020) a představuje komorní prózu sledující osudy tří dívek, v jejichž životech můžeme sledovat jisté paralely. Ocitáme se v roce 1963 a seznamujeme se s vypravěčkou Élisabeth, která senzitivně vnímá události a situace odehrávající se v prostředí francouzského maloměsta a také se noří do minulosti. V den posledního rozloučení s Thérèse vzpomíná na tuto svou starší přítelkyni, zejména na jejich společné chvíle, a současně se prostřednictvím deníkových záznamů Henriette, jež jí zprostředkovala právě Thérèse, vrací v čase zhruba o dvě dekády zpět a objevuje fascinující vnitřní svět citlivé mladé ženy.

Román se otevírá podobenstvím, příběhem o rozbitém zrcadle, „jak jej Jeanne vyprávěla své dceři Élisabeth“ (s. 9). Matka je na svou dceru přísná, peskuje ji, dívka má strach z jejích hrůzyplných očí, na druhé straně

vnímá matčinu krásu a eleganci a oceňuje její schopnost vymýšlet fantastické příběhy. Imaginativní úvod není charakteristický pro celou prózu, jež se nese převážně ve znamení psychologické drobnokresby. Nicméně do textu proniká jistá magie všednodennosti. Ta vyplývá ze svěžího pohledu vypravěčky na svět, který ji obklopuje, i na ten uplynulý, ježž si četbou deníku zpřítomňuje.

Élisabeth se nám představuje jako čtrnáctiletá slečna. V jejím pozorování a uvažování se prolíná dosud nezkažená mladistvá naivita s pronikavým pohledem, který začíná odhalovat specifika a záladnosti světa dospělých. Trpí určitým komplexem méněcennosti, protože svůj vzhled porovnává s matčinou krásou a uvědomuje si, že v tomto srovnání neobstojí. Mnohem harmoničtější vztah navazuje s Thérèse a jejich přátelství je navzdory věkovému rozdílu velmi silné. Se svou starší kamarádkou se nikdy nenudí a vždy se těší, až Thérèse dorazí z Lyonu, kde studuje medicínu, na prázdniny domů. Smrt přítelkyně ji citelně zasáhne, představuje pro ni nenahraditelnou ztrátu. Nemá doma ani žádnou její fotku a obává se, že se jí z paměti vytratí její tvář. Touží, aby se vrátil čas společných chvil, třeba jen nakrátko: „Dala bych svou duši komukoli, kdo by ji chtěl, kdybych mohla znova, třeba jen jednou jedinkrát, lézt po lípách s Thérèse.“ (s. 114)

Silnou emocionální vazbu si Élisabeth vytvoří s Henriettiným deníkem. Ten jí Thérèse poskytne s prosbou, aby jej pečlivě uschovala. Zápisky v něm obsažené vypravěčku zcela strhnou a přečte je v uchvácení i okouzlení za jedinou noc. První deníkový záznam nastoluje téma relevance toho, co je uchopováno a zapisováno, což je v kontextu diaristického žánru příznačné: „Je vzrušující psát první záznam do nového deníku. Jako každé si dávám předsevzetí, že budu psát každý den a budu se věnovat jen důležitým věcem. Jenže jak vědět předem, co je důležité a co ne, existuje snad nějaká absolutní míra důležitých věcí? Ach, je to všechno hrozně unavující. V hlavě mám jen samé důležité věci a přijde mi, že čím víc je hledám, tím víc se schovávají. Opravdu nerada bych ten krásný sešit zhyzdila nějakými bezvýznamnými hloupými.“ (s. 19)

Henriette, jak ji poznáváme v deníku, lze považovat za bliženkyni Élisabeth. Spojuje je senzitivní povaha a vnímavé pozorování zdánlivě všedních jevů a dějů, které však v sobě ukrývají zlověstné obrysy. Do Henriettina osudu výrazně zasahují velké dějiny, konkrétně druhá světová válka. V záznamu

ze 13. listopadu 1942 se dozvídáme, že se její rodina chystá odjet do Itálie, přičemž plánují odjezd tak, aby si s sebou nebrali mnoho zavazadel a nepřitahovali zvědavost sousedů. Co se týče členů rodiny, dívka věnuje největší pozornost svému bratrovi Simonovi, který silně přitahuje ženy, včetně výrazně starší a nepříjemné Charlotte Delalandové, jejíž morální profil je veskrze negativní. V obou temporálních rovinách se objevuje Simonův kamarád Jacques, kterého Henrietta vroucně miluje, avšak v pásmu z šedesátých let pod jiným jménem. Na závěr se mu do rukou dostává dívčín deník, jehož četba ho pohne k pláči.

Nosný motiv prózy představuje ženská pospolitost. Élisabethina matka se domnívá, že by osamělé ženy měly držet při sobě. Její dcera považuje Thérèse i Henriette za své sestry, ač nejsou příbuzné, a polemizuje se vžitou představou, že příbuzenství automaticky znamená lásku. Obě ženy vnímá jako své družky a spřízněné duše navzdory jejich smrti: „Mít mrtvé sestry možná není žádná velká výhra, ale necítím se až tak osamělá. Jejich nepřítomnost není prázdná. Někdy je dokonce tak plná, že zaplavuje všechno a já si přeju, aby mi se svými příběhy daly na chvílku pokoj, protože moje hlava není dost velká, aby to všechno pobrala. I když se mě však často zmocňuje závrať, nemůžu jinak než jim dát všechnen prostor, který potřebují, protože jsou moc silné a já je moc miluju. Musím se naučit dýchat za tři, což pořád není tak těžké jako být mrtvá.“ (s. 30–31)

V zobrazeném světě budto absentují otcové, nebo jsou vesměs vyličení jako slabí a zbabělí jedinci, kteří nemohou poskytnout oporu ženám. Ty se ve srovnání s muži jeví jako mnohem vitálnější a odolnější, schopné se vypořádat s těžkými životními situacemi a ztrátami. Román lze číst jako introspektivní bilanci ztrát, smutku a bolesti, dílo ovšem nevyznívá poraženecky. Útěchu totiž vnitřně zraněnému jedinci dokáže poskytnout schopnost vnímat intenzivní krásu života navzdory temným stínům, jež tísní a hrozí člověka pohltnout. Schopnost uchovat si v nitru drahou bytost, byť již mrtvou, je povzbuzením ve spleti obtížně srozumitelných interakcí, v nichž faleš a přetvářka často dominují. Den Thérésina pohřbu otevírá skrytá traumata minulosti a poodhaluje animozity, které lze vycítit z nárazek a náznaků. Élisabeth jako by se podvědomě distancovala od zraňujícího jednání okolí a o to více se uzavřela ve svém vnitřním světě, do něž vpustí v podstatě pouze dvě své mrtvé bliženkyně a jednu

postavu živou, která společně s ní dění románu uzavře.

Dílo evokuje rodové prokletí a tematizuje sociální rozdíly. Noblesní sféra je asociována s módou, což v souvislosti s francouzským prostředím působí příznacně. Na jedné straně stojí elegance, na straně druhé pak krutý Bůh a život, který „neprotéká mezi prsty, zaráývá se do nich“ (s. 115). Přestože román je laděn intimně a převažuje v něm složka introspektivní a reflexivní, není zahleděný do sebe a své sofistikované formy. Naopak poskytuje průhledy do dobové atmosféry ovlivněné válkou (Henriettin deník) nebo narůstajícím hlukem automobilového provozu šedesátých let, přičemž stranou pozornosti v této dekádě nezůstane ani problematická situace ve Vietnamu.

Malé dějiny se neodbytně připomínají starými historiemi a povídkami, jež spoluvytvářejí kolorit maloměstského prostředí a přispívají k pocitu dusna, drženého pod pokličkou, aby nevyjevilo svou pravou podstatu a neodhalilo krutou pravdu. V tomto ohledu Vespod připomene román Fámy (1996) belgického spisovatele Huga Clause, jehož nelitostná próza však vyznívá mnohem brutálněji. Henriette vnímá, jak válka a mizení lidí odsuzuje ty, co zůstali, k mlčení. Ani ve svobodné době šedesátých let nejsou odpovědi snadno dostupné, jak si uvědomuje Élisabeth, je zapotřebí je „vnímat pozorně, Bůh je nevkládá do slov, vkládá je do škvíry v okně nebo do zvonivého šelestu lip“ (s. 130). S motivem slov souvisí aspekt literární tvorby. Henriette je okouzlena Paní Dallowayovou Virginie Woolfové a jedna z vedlejších postav se vyznává ze své lásky k tragickým příběhům, které jsou podle ní „to nejlepší, co se v literatuře dá vytvořit, a pokud je příběh dobrý, co sejde na tom, jestli skončí špatně?“ (s. 90).

Románový debut Béatrice Kahnové působí mimořádně přesvědčivým dojmem a patří podle mého názoru mezi vrcholy překladové literatury loňského roku. Autorce se povedlo udržet intenzitu v průběhu celého díla navzdory tomu, že próza neoplývá množstvím událostí, které by posouvaly děj dopředu. Smysl je zde utvářen spíše kroužením kolem klíčových situací, jež se prostřednictvím reflexe ozřejmují a vyjevují ve své esenciální podobě. Nezbyývá než poděkovat nakladatelství Maraton za zprostředkování tohoto podmanivého opusu a těšit se na další knihy z jeho produkce. ■